

ผู้นำทางการเมืองกับสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

ทรัพยากรกับความสำคัญต่อระบบการเมือง

- ๑. ทรัพยากรทางการเมือง ได้แก่ อำนาจ (Power) อำนาจหน้าที่ (Authority) ความชอบธรรม (Legitimacy) และอิทธิพล (Influence)
- ๒. ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ ความมั่งคั่ง และความอยู่ดีกินดี
- ๓. ทรัพยากรทางสังคม ได้แก่ การศึกษา บริการด้านสาธารณสุข สถานภาพเกียรติภูมิ และความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต เป็นต้น

ทรัพยากรทั้ง ๓ ประเภทนี้ เป็นโครงสร้างย่อย (Substructure) ของระบบการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของรัฐทุกรัฐ เพราะชีวิตทางการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งผูกพันกับโครงสร้างนี้^๑ ดังนั้นเมื่อใดที่การกระจายทรัพยากรดังกล่าวไม่เป็นไปอย่างเสมอภาค ย่อมจะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคม อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าปัจจัยทางการเมืองจะเป็นตัวกำหนดที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ผู้ที่ควบคุมกลไกอำนาจรัฐหรือปัจจัยทางการเมืองนั้น จะเป็นฝ่ายที่มีอิทธิพลในการวางกำหนดกฎเกณฑ์หรือออกกฎหมายหรือเข้าทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคม การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการจัดสรรการกระจายผลประโยชน์ของสังคม ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้น

^๑อนูสรณ์ สัมมณี, "ทัศนคติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการกระจายทรัพยากรในระบบการเมืองไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง บัณฑิตศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๙), อ้างถึง Jean Blondel, หน้า ๔๓.

ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่ควบคุมกลไกอำนาจรัฐก็อาจจะมีอิทธิพลในการกำหนด พฤติกรรมบางอย่างของคนในสังคม เช่น รัฐบาลอาจจะออกกฎหมายบังคับ ไม่ให้ประชาชน กระทำการบางอย่าง หรือส่งเสริมให้ประกอบพฤติกรรมบางอย่าง เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐบาล จะเป็นผู้ที่ทำการจัดสรรบริการสาธารณสุขและสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ประชาชนมีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาดขึ้น โดยการให้การศึกษาและฝึกอบรมแก่ ประชาชนอย่างทั่วถึง เป็นต้น

ทรัพยากรทั้ง ๓ นี้ นอกจากจะมีคุณค่าในตัวเองแล้ว แต่ละประเภทยังมีความสัมพันธ์ ในเชิงอิทธิพลซึ่งกันและกันด้วย กล่าวคือ ผู้ที่ได้ครอบครองทรัพยากรประเภทใดประเภทหนึ่ง มาก ก็ย่อมจะมีโอกาสที่จะได้รับทรัพยากรที่ตนปรารถนาอีกหลายประเภทได้มากเช่นกัน จาก การศึกษาของ Gerhard E. Lenski พบว่า ในสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต เด็กที่เกิด ในครอบครัวที่มีอำนาจทางการเมือง มีฐานะมั่งคั่ง และเป็นชนชั้นนักบริหาร หรือมีอาชีพอิสระ จะ มีโอกาสได้รับการศึกษาสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้เกิดในครอบครัวดังกล่าว ทั้งนี้ โอกาสที่จะได้รับการ ศึกษาอย่างน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางการเมืองและทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่บุคคลนั้นครอบ ครอง โดยเฉพาะรายได้หรือความมั่งคั่งมีแนวโน้มที่จะเป็นตัวกำหนดโอกาสในการศึกษาที่สำคัญ มาก^๑

เมื่อพิจารณาผู้นำทางการเมืองและโครงสร้างทางสังคมแล้ว การศึกษาระดับหรือชั้น ของคนในสังคม อาจแบ่งได้ ๓ วิธีกว้าง ๆ^๒ ดังนี้คือ

๑. วิธีศึกษาแบบอัตตวิสัย (Subjective Approach) แบบอัตตวิสัยขึ้นอยู่กับความ รู้สึกของบุคคลนั้น ๆ ว่า เขาอยู่ในกลุ่มแบ่งช่วงชั้นหรือชนชั้นใด เช่น ผู้วิจัยสอบถามนาย ก.ว่า เขาอยู่ในชนชั้นใดของสังคม และติดตามราคาของเขาอยู่ในชั้นใดของสังคม

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

^๒ บรรพต วีระสัย, "การแบ่งช่วงชั้นของคน," วารสารแรงงานสัมพันธ์ ๑๖ (พฤศจิกายน ๒๕๑๗): ๓๓.

๒. วิธีศึกษาโดยกล่าวขวัญหรือโดยชื่อเสียง (Reputational Approach) วิธีนี้อยู่ระหว่างแบบอัตตวิสัยและวัตถุวิสัย กล่าวคือ ผู้วิจัยจะสอบถามบุคคลในชุมชนว่า กลุ่มไหนหรือบุคคลใดมีอำนาจ หรือมีฐานะอย่างไร เพื่อที่จะได้ทัศนะทางอัตตวิสัย (คือจากความรู้สึกของผู้ถูกเลือกให้ตอบคำถาม) และจะได้ประโยชน์ทางวัตถุวิสัย โดยนำข้อมูลนั้นมาจัดอันดับช่วงชั้นของคนในสังคมนั้น ๆ

๓. วิธีศึกษาแบบวัตถุวิสัย (Objective Approach) การศึกษาแบบวัตถุวิสัยหรือแบบปรนัยภาพอาศัยข้อมูลนอกเหนือจากความรู้สึกของบุคคล

การแบ่งระดับหรือชั้นของคนในสังคมนั้น ปกติแบ่งโดยยึดถือความแตกต่างในเรื่องต่อไปนี้ เป็นมาตรฐานตัดสิน คือ

๑. ความไม่เสมอภาคหรือแตกต่างกันในเรื่องอำนาจ (Power)

๒. ความไม่เสมอภาคหรือแตกต่างกันในเรื่องศักดิ์ศรี การยกย่อง (Prestiges)

๓. ความไม่เสมอภาค หรือความแตกต่างกันในเรื่องทรัพย์สิน ความมั่งคั่ง (Wealth)

โดยพิจารณาว่าช่วงชั้นสูงต่ำเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความมั่งคั่งมากน้อยเพียงใด มีศักดิ์ศรีหรือได้รับการยกย่องมากน้อยเพียงใด และมีทรัพย์สินมากน้อยเพียงใด

ช่วงชั้นของคนนี้เป็นการแบ่งโดยวัตถุวิสัยหรือปรนัยภาพ (Objective) คือตามสภาวะภายนอก นอกจากนี้อาจแบ่งตามฐานะเศรษฐกิจของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือครอบครัวใดที่อยู่ในข่ายแห่งการแบ่งในระดับใดก็ถือว่าอยู่ในช่วงชั้นนั้น ๆ^๑ ได้แก่

ก. ผู้ที่มีรายได้ (ทรัพย์สินและความมั่งคั่ง) ในระดับเดือนละ ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป

ข. ผู้ที่มีรายได้ (ทรัพย์สินและความมั่งคั่ง) ในระดับเดือนละ ๑๐,๐๐๐-๑๙,๙๙๙ บาท

เป็นช่วงชั้นหนึ่ง

ค. ผู้ที่มีรายได้ (ทรัพย์สินและความมั่งคั่ง) ในระดับเดือนละ ๕,๐๐๐-๙,๙๙๙ บาท

เป็นช่วงชั้นหนึ่ง

ง. ผู้ที่มีรายได้ (ทรัพย์สินและความมั่งคั่ง) ในระดับเดือนละ ๓,๐๐๐-๔,๐๐๐ บาท

เป็นช่วงชั้นหนึ่ง

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

- จ. ผู้มีรายได้ (ทรัพย์สินและความมั่งคั่ง) ในระดับเดือนละ ๑,๕๐๐-๒,๔๙๙ บาท
 ฉ. ผู้มีรายได้ (ทรัพย์สินและความมั่งคั่ง) ในระดับเดือนละ ๑,๐๐๐-๑,๔๙๙ บาท
 ข. ผู้มีรายได้ (ทรัพย์สินและความมั่งคั่ง) ในระดับเดือนละต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาท

เป็นช่วงชั้นหนึ่ง

การแบ่งคนออกเป็นระดับแห่งชนชั้น มีการแบ่งแยกกัน ๒ ทางคือ

๑. โดยมาตรฐานรวม คือรวมสภาวะหลายอย่างเข้าด้วยกัน เช่นระดับการศึกษา และสภาพเศรษฐกิจ

๒. ในบางทฤษฎี ถือว่าชนชั้นจะเป็นชนชั้นได้ต่อเมื่อมีความรู้สึกว่าคุณอยู่ในชนชั้นใดด้วย คือการแบ่งแบบอัตวิสัย (Subjective Criteria)

ชนชั้น (Social Classes) มีความหมายมากกว่าการแบ่งในรูปของสถิติ ซึ่งเป็นเพียงการแบ่งแบบช่วงชั้น คาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) กล่าวว่า "เท่าที่เป็นมาของประวัติศาสตร์สังคมจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ ล้วนเป็นประวัติของเรื่องสงครามชนชั้น"^๑ ชนชั้นนั้นมิรากฐานอยู่กับสภาพของเศรษฐกิจและความรู้สึกว่าคุณอยู่ในชนชั้นใด (Class-Consciousness)^๒

ส่วนเลนิน (Lenin) ได้ให้คำจำกัดความ "ชนชั้น" ว่า "การแบ่งเป็นความมั่งคั่งทางสังคม" ซึ่งก็ไม่ได้ค้านกับความหมายของมาร์กซ ตามความหมายของมาร์กซจะมีชนชั้น ๒ ชนชั้นคือชนชั้นที่เป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต และอีกชนชั้นหนึ่งคือผู้ที่ไม่มียุทธพยากรใด ๆ ยกเว้นแรงงานของตน จากข้อแตกต่างอันนี้นำไปสู่มาตรฐานการครองชีพที่ไม่เหมือนกัน"

ตามทัศนะของ Max Weber นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน ระบบการแบ่งช่วงชั้นอาจ

^๑Maurice Duverger, The Idea of Politics: The Uses of Power in Society (London: Methuen & Co., Ltd., 1971), p. 52.

^๒บรรพต วีระสัย, "การแบ่งช่วงชั้นของคน," หน้า ๓๑.

^๓Duverger, The Idea of Politics: The Uses of Power in Society,

แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังรูปแบบดังนี้คือ^๑

รูปแบบทาง	กลุ่มเรียกว่า	หลักการแบ่ง
๑. เศรษฐกิจ	ชนชั้น (Classes)	การผลิต การได้มาซึ่งสินค้า โอกาสในชีวิต (Life Chances)
๒. สังคม	กลุ่มฐานะ (Status Groups)	การบริโภคสินค้า วิธีแห่งการครองชีวิต (Life Style) เกียรติ และการยกย่อง
๓. การเมือง	พรรคการเมือง (Parties)	อำนาจ

๑. รูปแบบทางเศรษฐกิจ ใช้หลักเดียวกับ Karl Marx คือถือว่า

ก. เกี่ยวกับการผลิต คือเป็นเจ้าของกิจการเอง หรือเป็นลูกจ้าง

ข. การได้สินค้า (Acquisition) คือผลิตเองหรือต้องซื้อ

๒. รูปแบบทางสังคม แบ่งเป็นกลุ่มฐานะหรือกลุ่มสถานภาพ

ก. เน้นในเรื่องการบริโภคสินค้า เช่นแสดงความโอ้อ่า ภูมิฐานะ หรือแสดงความต่ำต้อย ใช้เสื้อผ้าและที่อยู่อาศัยอย่างไร

ข. การมีทรัพย์สินเงินทอง แต่ใช้บริโภค คือใช้จ่ายแบบที่ไม่มีใครทราบว่าร่ำรวยหรือมีฐานะดี ย่อมไม่อยู่ในกลุ่มที่ฐานะสูง

ค. บางคนอาจมีทรัพย์สินน้อย แต่แสดงออกในรูปของการครองชีวิตอย่างโอ้อ่า ภูมิฐานะ สังคมอาจยกย่องให้อยู่ในกลุ่มที่มีฐานะสูงก็ได้

๓. รูปแบบทางการเมือง แบ่งเป็นพรรคการเมือง

เพื่อความเข้าใจในการจัดช่วงชั้นทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งมี

^๑บรรพต วีระสัย, "การแบ่งช่วงชั้นของคน," หน้า ๓๒.

ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดตามรูปแบบผู้นำ ๒ ประเภท คือ^๑

๑. แบบอิสระ (Independence) มีความสัมพันธ์กันเพียงเล็กน้อยระหว่างสถานะทางการเมือง และสถานะทางเศรษฐกิจสังคม โอกาสของประชาชนที่จะเข้าไปเป็นผู้นำอย่างอิสระ ตามอาชีพ การศึกษา ภูมิหลัง อายุ เพศ ศาสนา เชื้อชาติ เป็นต้น ผู้นำจะแสดงลักษณะทางสังคมทุกรูปแบบภายในตัวเองอย่างครบถ้วน

๒. ตรงกันข้ามกับแบบแรก

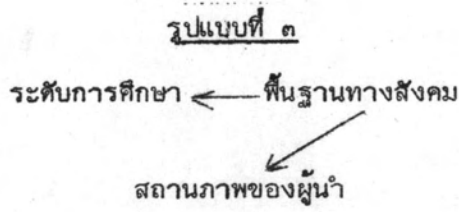
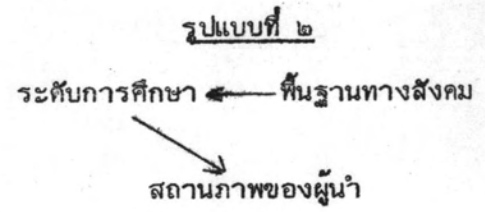
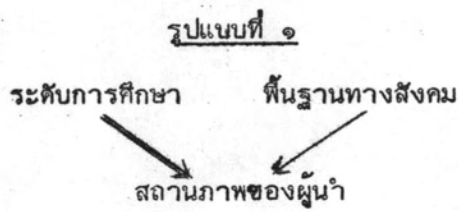
Mosca ได้ศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานภูมิหลังทางสังคมของผู้นำทางการเมืองพบว่า

๑. ผู้นำทางการเมืองส่วนมากมาจากพวกที่มีสถานภาพสูง อาชีพดี และมีพื้นฐานครอบครัวดี

๒. ผู้นำทางการเมืองบริหาร ไม่ควรจะมีลักษณะภูมิหลังทางสังคมแบบเดียวกับผู้นำทางการเมือง

๓. ผู้นำระดับรองอื่น ๆ มักจะมาจากผู้ที่มีภูมิหลังดี

ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานทางสังคม ระดับการศึกษาและสถานภาพทางการเมืองดังนี้^๒

^๑Robert D. Putnam, The Comparative Study of Political Elites (Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1976), pp. 21-30.

^๒Ibid., p. 29.

เราเริ่มพิจารณากันว่า ระดับการศึกษาและภูมิหลังทางสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
 อีสรระกับสมาชิกที่เป็นผู้นำ^๑ ดังปรากฏในรูปแบบที่ ๑ พบว่าเป็นความสัมพันธ์โดยตรงระหว่าง
 พื้นฐานทางสังคมและการศึกษา แนวความคิดนี้อาจจะไม่ถูกต้องนัก แต่อย่างน้อยที่สุดก็มี ๓ แบบ
 รูปแบบที่ ๒ ผลกระทบของพื้นฐานทางสังคมที่มีต่อสถานภาพทางการเมือง เป็นไปโดย
 อ้อม และมีระดับการศึกษาเป็นสื่อ หรือตัวกลาง

รูปแบบที่ ๓ ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า นำไปสู่ระดับการศึกษาสูงขึ้น แต่เป็น
 พื้นฐานทางสังคม มิใช่ระดับการศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการเข้าไปเป็นผู้นำ เพราะว่าลูกหลานของ
 ชนชั้นสูงส่วนมากได้รับการศึกษาดี ซึ่งเป็นธรรมดาที่ผู้นำทางการเมืองจะมีการศึกษาเหนือกว่า
 เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ไม่ได้เป็นผู้นำ แต่ความสัมพันธ์ที่เชื่อมต่อกันระหว่างระดับการศึกษากับสถานะ
 ทางการเมืองนั้นไม่มีรากฐานที่จริงแท้แน่นอน ในครอบครัวชนชั้นต่ำ จะพบว่า ถ้าไม่มีหลักฐาน
 แสดงความสามารถทางการศึกษา ซึ่งเป็นภูมิหลังทางสังคมของเขาแล้ว ก็จะไม่มีความ
 เชื่อมถือในการเป็นผู้นำ (รุ่นใหม่)

รูปแบบที่ ๔ (รวมรูปแบบที่ ๒ และ ๓) ระดับศึกษานับว่าเป็นหลักฐานที่เชื่อถือ
 ได้ของการเป็นผู้นำ และมีผลกระทบต่อรากฐานทางสังคม แต่รากฐานทางสังคมนี้มีความสัมพันธ์
 โดยตรงกับสถานภาพทางการเมือง ไม่เหมือนกับรูปแบบที่ ๓ กล่าวคือ รูปแบบที่ ๔ นี้ รวม
 ระหว่าง ผู้ที่มีการศึกษาดี เป็นบุตรหลานที่มาจากชนชั้นสูง มักจะเข้ามาเป็นผู้นำมากกว่าพวกที่มี
 Modest Background

โดยหลักการความสัมพันธ์ที่เชื่อมต่อกันระหว่างสถานะทางสังคมและการเมือง เป็น
 ตัวควบคุมระดับการศึกษานั้นอาจจะผิดพลาดเพราะว่า ในบรรดาผู้ที่มีการศึกษาดีและมีพื้นฐาน
 ทางสังคมสูงกว่า อาจจะก่อให้เกิดผลเสียหายสำหรับคุณประโยชน์ทางการเมือง รูปแบบนี้ปรากฏ
 ให้เห็นในกรณีความเคลื่อนไหวของชนชั้นแรงงาน อาจจะเป็นตัวอย่างการรวมตัวกันของผู้ที่มีการ
 ศึกษาสูง และมีลักษณะพื้นฐานทางสังคมแบบ Modest ของผู้นำทางการเมืองยูโกสลาเวีย^๒

^๑Ibid., pp. 29-30.

^๒Ibid., pp. 30-31.

(Yugoslav)

การวิจัยเรื่องผู้นำทางการเมืองนั้นเกี่ยวข้องกับตัวแปรสถานะทางสังคมเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวแปรสถานะทางสังคมหรือภูมิหลังต่าง ๆ สามารถมองเห็นได้ชัดและพร้อมที่จะวัดได้ และยังเป็นตัวหลักที่จะสะท้อนให้เห็นทัศนคติและบุคลิกภาพของผู้นำทางการเมือง

ตัวประกอบของสภาพแวดล้อมนี้ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งประกอบด้วย การศึกษา รายได้ และอาชีพ อายุ วิชา ศาสนา เพศ ความสามารถ และที่อยู่อาศัย^๑ เหล่านี้ล้วนมีสหสัมพันธ์สูงกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ตัวแปรหลักที่สำคัญคือ สถานะทางเศรษฐกิจสังคม หรือที่ La Palombara เรียกว่า ชั้นสังคม^๒ ประกอบด้วยการศึกษา รายได้ และอาชีพ ผู้ที่ได้คะแนนสูงทั้ง ๓ ประเภท จึงจะถือว่ามีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมสูง จากการวิเคราะห์ข้อมูลในสหรัฐอเมริกาหลายครั้ง บ่งชี้ว่าระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะสูงขึ้นตามระดับสถานะทางเศรษฐกิจสังคม กล่าวคือ ผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมสูงจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ^๓

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจสังคมกับกิจกรรมการเมืองที่ใกล้ชิดกันมาก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ดังตัวอย่างการวิจัยดังนี้

^๑Lester W. Milbrath, Political Participation: How and Why People Get Involved in Politics?, 4th ed. (Chicago: Rand McNally & Co., 1970), pp. 90-122.

^๒Joseph G. La Palombara, Politics Within Nations (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1974), p. 428.

^๓Ibid., pp. 90-95.

ตารางที่ ๔.๑ เปรียบเทียบสหสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจสังคมกับการ
เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อมูลจาก Political Participation (1)	ข้อมูลจาก Civic Culture (2)	ข้อมูลจาก Cross-National Program (3)
ออสเตรเลีย .๑๑	สหรัฐอเมริกา .๔๓	อินเดีย .๓๘
อินเดีย .๓๖	สหภาพราชอาณาจักร .๓๐	สหรัฐอเมริกา .๓๗
ญี่ปุ่น .๑๒	อิตาลี .๒๘	ไนจีเรีย .๓๑
เนเธอร์แลนด์ .๑๘	เยอรมัน .๑๘	เนเธอร์แลนด์ .๑๘
ไนจีเรีย .๒๔		ออสเตรเลีย .๑๐
สหรัฐอเมริกา .๓๔		ญี่ปุ่น .๐๗
ยูโกสลาเวีย .๓๔		

1) Nie & Verba, "Political Participation," p. 42.

2) Nie, Powell & Prewitt, Social Structure and Political Participation.

3) Verba, Nie & Kim, The Modes of Democratic Participation: A Cross-National Comparison.

จะเห็นได้ถึงความสัมพันธ์ต่อกันมากในสหรัฐอเมริกาและอินเดียมากกว่าประเทศอื่น ๆ โดยผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมสูง จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงด้วย แม้ว่าจะมีความ

แตกต่างกันในแต่ละประเทศก็ตาม^๑

ผู้นำทางการเมืองกับการศึกษา

เป็นตัวแปรสถานะเศรษฐกิจสังคมที่ใช้กันแพร่หลายมากที่สุด จากการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ขาดการศึกษา (Agger 1964., Almond 1963., Rosenau 1974 เป็นต้น) การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอำนาจมากที่สุดในการกระตุ้น การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะความแตกต่างในการได้รับการศึกษาล้มพันตกับลักษณะสังคมอื่น ๆ กล่าวคือ คนที่มีการศึกษาสูง เปิดเผยต่อสื่อมวลชน มีตำแหน่งสูง และรับข่าวสารการเมืองได้มากกว่า มีความสำนึกในประสิทธิภาพทางการเมือง มีความสำนึกในหน้าที่พลเมือง และมีความสนใจรับผิดชอบ^๒

การศึกษาริชัยของ Almond ใน "The Civic Culture" เกี่ยวกับผลกระทบของการศึกษาต่อพฤติกรรมทางการเมือง มีดังนี้คือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมี^๓

๑. ความระมัดระวังอิทธิพลของรัฐบาลต่อปัจเจกชน
๒. ติดตามการเมือง และให้ความสนใจต่อการรณรงค์หาเสียงมากกว่า
๓. มีข่าวสารทางการเมืองมากกว่า
๔. มีความคิดเห็นในเรื่องการเมืองมากกว่า
๕. เข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองมากกว่า
๖. มีความรู้สึกอิสระที่จะอภิปรายทางการเมือง

^๑มานะศรี ยงเจริญ, "การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ ๓ และชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), อ้างถึง Milbrath, Political Participation: How and Why People Get Involved in Politics?

^๒เรื่องเดียวกัน

^๓Milbrath, Political Participation: How and Why People Get Involved in Politics? pp. 122-123.

๗. สามารถมีอิทธิพลต่อรัฐบาล
๘. เป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นขององค์การต่าง ๆ
๙. มักมีแนวโน้มแสดงความเชื่อมั่นในตนเอง

จากการศึกษาของ Gerhard E. Lenski พบว่า ในสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตรัสเซีย เด็กที่เกิดในครอบครัวที่มีอำนาจในทางการเมือง มีฐานะมั่งคั่ง และเป็นชนชั้นนักบริหาร หรือมีอาชีพอิสระจะมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้เกิดในครอบครัวเช่นนี้^๑ กรณีนี้ชี้ให้เห็นว่า โอกาสที่จะได้รับการศึกษามากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางการเมือง และทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่บุคคลนั้นครอบครองอยู่นั้นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รายได้หรือความมั่งคั่ง มีแนวโน้มที่จะเป็นตัวกำหนดโอกาสในการศึกษาที่สำคัญมาก

เช่นเดียวกับ Robert A. Dahl และ Charles E. Linholm^๒ กล่าวว่า การศึกษาเป็นตัวกำหนดโอกาสที่จะได้มาซึ่งอำนาจเกียรติภูมิ และความมั่งคั่งอีกด้วย จากการสำรวจสำมะโนประชากรของสหรัฐปี ๑๙๖๐ พบว่า รายได้ต่อปีของคนผิวขาว มีความสัมพันธ์กับจำนวนปีที่คนเหล่านั้นได้รับการศึกษามาก กล่าวคือ คนที่เรียนสูงเท่าไร โอกาสจะมีรายได้สูงก็มีมากขึ้นเท่านั้น

^๑Gerhard E. Lenski, Power and Privilege: A Theory of Social Stratification (New York: McGraw-Hill, 1966), p. 391.

^๒Robert A. Dahl and Charles E. Linholm, Politics Economics and Welfare (New York: Harper & Brothers, 1953), p. 141.

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวนปีที่ได้รับการศึกษากับรายได้ต่อปีของคนผิวขาวใน
สหรัฐอเมริกา

จำนวนปีที่ศึกษา	รายได้ต่อปี (ดอลลาร์)
๐-๗	๓, ๘๗๒
๘	๔, ๗๒๒
ไฮสกูล ๑-๓ ปี	๔, ๓๓๔
ไฮสกูล ๔ ปี	๔, ๘๒๔
อุดมศึกษา ๑-๓ ปี	๖, ๗๖๔
อุดมศึกษา ๔ ปีหรือมากกว่า	๘, ๒๓๓

ที่มา: Gerhard E. Lenski, *Power and Privilege* p. 393.

จากตารางจะเห็นได้ว่า คนที่จบมหาวิทยาลัยจะมีรายได้สูงกว่าคนที่เรียนเพียง
๗-๘ ปี ประมาณ ๒ เท่าตัว

นักวิชาการหลายท่าน เช่น Putnam^๑ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ระดับการศึกษามีความ
สำคัญต่อการจัดช่วงชั้นของสังคม กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กับสถานะทางการเมือง หรือ Stone^๒
ซึ่งมีความเห็นว่า ผู้ซึ่งมีการศึกษาน้อยจะมีแรงจูงใจในทางอำนาจมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง หรือ
Milbrath^๓ ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นว่า บุคคลซึ่งไม่ได้รับการศึกษา หรือมีความเข้าใจการเมืองไป
ในทางที่ผิด มีแนวโน้มว่าจะตัดขาดจากการเมืองโดยสิ้นเชิง เขาเห็นว่า การศึกษาเป็นตัวแปรที่

^๑Putnam, The Comparative Study of Political Elite, p. 8.

^๒William F. Stone, The Psychology of Politics (New York: The Free Press, A Division of Macmillan Publishing Co., Inc., 1974), p. 113.

^๓Milbrath, Political Participation: How and Why People Get Involved in Politics?, pp. 42-43, 45-132.

มีความสำคัญต่อการที่บุคคลจะมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในประเทศไทย การศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาจากประเทศตะวันตก^๑ มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความก้าวหน้าของบุคคลคนที่ได้รับการศึกษาชั้นสูง อนาคตของการเป็นชนชั้นผู้นำของบุคคลนั้นก็แทบจะเป็นสิ่งแน่นอน ปรากฏการณ์นี้ เกิดจากสองสาเหตุ เหตุที่หนึ่งคือกฎอุปสงค์อุปทาน จำนวนบุคคลที่ได้รับการศึกษาชั้นสูง (โทและเอก) มีน้อย จำนวนผู้ศึกษาในมหาวิทยาลัยก็มีน้อยมาก เมื่อเทียบสัดส่วนกับประชากรทั้งหมด เหตุผลข้อที่สองนั้น สัมพันธ์โดยตรงกับการอยู่รอดของระบบ ถ้าระบบอยู่รอดได้จะต้องใช้คนที่มีวุฒิในกิจการของรัฐ^๒

จากการวิจัย ผู้เขียนศึกษาคฤมติกการศึกษาของบิดามารดาตลอดจนตัวผู้นำทางการเมือง

ตารางที่ ๔.๓ แสดงคฤมติกการศึกษาของบิดามารดาของผู้นำทางการเมือง

คฤมติกการศึกษา	บิดา		มารดา	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ป. ๗	๔๑	๔๗.๖๖	๔๔	๔๒.๕๒
ม.ศ.๑ - ม.ศ.๓ หรือเทียบเท่า	๑๐	๔.๓๔	๕	๔.๖๗
ม.ศ.๔ - ๕ หรือเทียบเท่า	๕	๔.๖๗	๓	๒.๘๐
อนุปริญญาหรือปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	๒	๑.๘๖	-	-
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๑	๑๐.๒๘	-	-
ไม่ตอบ	๒๘	๒๖.๑๖	-	-
รวม	๑๐๗	๔๔.๔๗	๑๐๗	๔๔.๔๔

^๑Cf. H. D. Evers and T. H. Silcock, ed., "Elite and Selection," in Thailand Social and Economic Studies in Development (Canberra: Australian National University Press, 1967), p. 89.

^๒ลิขิต ธีรเวคิน, "ลักษณะทั่วไปของชนชั้นปกครองไทย," วารสารธรรมศาสตร์ ๓ (มิถุนายน-ตุลาคม ๒๕๑๖): ๖๑-๖๒.

จากข้อมูลแสดงคุณวุฒิการศึกษาของบิดามารดาของผู้ นำ พบว่า ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๔๗.๖๖ ของบิดาผู้นำทางการเมือง และร้อยละ ๔๒.๕๒ ของมารดาผู้นำทางการเมือง มีคุณวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับไม่เกินประถมศึกษา ๗ หรือมัธยม ๓ สรุปได้ว่าระดับการศึกษาของ บิดามารดาผู้นำทางการเมือง ไม่ได้มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่การเมืองของผู้ นำแต่อย่างใด

ตารางที่ ๔.๔ แสดงคุณวุฒิการศึกษาของผู้ นำทางการเมือง

คุณวุฒิการศึกษา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ป. ๗	๕	๔.๖๗
ม.ศ.๑ - ม.ศ.๓ หรือเทียบเท่า	๘	๗.๘๗
ม.ศ.๔ - ๕ หรือเทียบเท่า	๑๗	๑๕.๘๘
อนุปริญญา หรือปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	๓๘	๓๕.๕๑
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๓	๑๒.๑๔
ไม่ตอบ	๒๖	๒๔.๒๔
รวม	๑๐๗	๙๙.๙๖

จากข้อมูล สรุปได้ว่า ผู้นำทางการเมืองส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๓๕.๕๑) มีคุณวุฒิการศึกษา ระดับ อนุปริญญา หรือปริญญา หรือเทียบเท่า ซึ่งถูกต้องตรงกับที่นักวิชาการได้ทำการวิจัย และสรุปว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอำนาจมากที่สุดในการกระตุ้น การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากการศึกษาเป็นตัวกำหนดโอกาสที่จะได้มาซึ่งอำนาจ เกียรติภูมิ และความมั่งคั่งอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การศึกษาจะมีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเฉพาะการศึกษาของ ตัวผู้นำทางการเมืองเท่านั้น การศึกษาของบิดามารดาของผู้ นำทางการเมือง หาได้มีอิทธิพล ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ นำแต่อย่างใดไม่

ผู้นำทางการเมืองกับรายได้

เป็นตัวแปรที่มีสหสัมพันธ์สูงกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง^๑ ดังผลการวิจัยของ Agger & Ostrom (1956) Campbell (1954) Dahl (1961) Lane (1959) Lipset (1960) และ Verba (1972) เป็นต้น

Robert E. Lane^๒ พบว่า บุคคลซึ่งมีรายได้สูงโดยแท้จริงแล้วจะมีความวิตกกังวลน้อยกว่าบุคคลที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งก่อให้เกิดผลหลายประการ ประการแรก ก็คือ ไม่สนใจและไม่รับรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ประการที่สอง การศึกษาอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนผู้ซึ่งมีความรู้สึกมั่นคงในทางการเงิน จะมีความรู้สึกเหมือนว่าตนเองมีอำนาจทางการเมือง และมีสิทธิมีเสียงในกิจการของประเทศ ทัศนคติเช่นนี้ ตามที่เราจะรู้กันจะก่อให้เกิดพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับกิจกรรมทางการเมือง ในส่วนทั้งหมดดูเหมือนว่าเป็นการชี้ชัดที่จะกล่าวว่าการขาดความกังวลทางเศรษฐกิจ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีความสัมพันธ์กับการมีรายได้ที่งาม เป็นตัวกำหนดสาเหตุในเรื่องของความแตกต่างของชนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคมในกิจกรรมทางการเมือง

รายได้เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกัน จากการศึกษาของ Verba^๓ พบว่า รายได้มีอิทธิพลสูงต่อรูปแบบกิจกรรมที่ร่วมมือกันมากกว่าการลงคะแนนเสียงหรือการติดต่อเฉพาะบุคคล เหตุผลที่รายได้กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสัมพันธ์กันมาก คือรายได้เกี่ยวข้องกับความแตกต่างในทัศนคติ และสถานะเศรษฐกิจสังคมอื่น ๆ

จากการวิจัย ผู้เขียนศึกษารูานะทางเศรษฐกิจของผู้นำทางการเมือง จากครอบครัว

^๑Milbrath, Political Participation: How and Why People Get Involved in Politics?, p. 120.

^๒Robert E. Lane, Political Life: Why People Get Involved in Politics (New York: The Free Press, 1959), pp. 224-225.

^๓Milbrath, Political Participation: How and Why People Get Involved in Politics?, pp. 96-97.

ของผู้นำทางการเมืองและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้นำทางการเมือง ด้วยการศึกษาจากรายได้ของครอบครัวต่อเดือน (ทั้งครอบครัวของบิดามารดา และครอบครัวของผู้นำทางการเมือง) การเป็นเจ้าของกิจการประเภทต่าง ๆ การมีหุ้นส่วนในบริษัท โรงงาน หรือกิจการอื่น ๆ ของผู้นำทางการเมือง

ตารางที่ ๔.๕ แสดงสถานภาพทางเศรษฐกิจของบิดามารดาของผู้นำทางการเมือง ตลอดจนผู้นำทางการเมือง (รายได้ต่อเดือน)

รายได้ต่อเดือน	บิดามารดาของผู้นำทางการเมือง		ผู้นำทางการเมือง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ บาท	๓๕	๓๒.๗๑	-	-
๒,๐๐๑ - ๔,๐๐๐ บาท	๑๔	๑๓.๐๘	๑๓	๑๒.๑๔
๔,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท	๖	๕.๖๐	๑๒	๑๑.๒๑
๖,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๕	๔.๖๗	๑๒	๑๑.๒๑
๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๒	๑.๘๖	๑๖	๑๕.๕๕
๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๔	๓.๗๓	๔	๓.๘๑
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๙	๘.๔๑	๔๒	๓๙.๒๕
ไม่ตอบ	๓๒	๒๙.๙๐	๓	๒.๘๐
รวม	๑๐๗	๙๙.๙๖	๑๐๗	๙๙.๙๗

จากตารางสรุปได้ว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจของบิดามารดาของผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับไม่สูงนัก คือร้อยละ ๔๕.๗๔ มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท ที่สูงกว่าเดือนละ ๒๐,๐๐๐ บาท มีเพียงร้อยละ ๘.๔๑ ส่วนสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้นำทางการเมือง

ส่วนใหญ่ คือร้อยละ ๖๒.๖๑ มีรายได้ต่อเดือน ตั้งแต่เดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป เฉพาะที่
รายได้ต่อเดือนสูงกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไปนั้น มีจำนวนถึงร้อยละ ๓๔.๒๔ และเมื่อศึกษาจาก
แบบสอบถามโดยละเอียด พบว่า รายได้ต่อเดือนของผู้นำทางการเมืองที่สูงกว่าเดือนละ ๒๐,๐๐๐
บาทนั้น อยู่ในระดับสูงมาก เช่น มีรายได้เดือนละ ๔๐,๐๐๐ บาท ๓๖,๐๐๐ บาท ๔๐๐,๐๐๐ บาท
สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงเดือนละ ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ตารางที่ ๔.๖ แสดงสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้นำทางการเมือง จำแนกจาก
การเป็นเจ้าของกิจการส่วนตัว และการมีหุ้นส่วนในบริษัท
โรงงาน กิจการต่าง ๆ

จำนวนกิจการ	เป็นเจ้าของ		มีหุ้นส่วน	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวน ๑ - ๒ กิจการ	๓๐	๒๘.๐๓	๒๐	๑๘.๖๔
" ๓ - ๔ "	๖	๕.๖๐	๔	๓.๘๑
" ๕ - ๖ "	-	-	-	-
" ๗ - ๘ "	-	-	-	-
จำนวน ๙ กิจการขึ้นไป	๑	๐.๙๓	๑	๐.๙๓
อื่น ๆ	๔	๓.๘๑	๘	๗.๕๗
ไม่ตอบ	๖๑	๕๗.๐๐	๖๔	๖๔.๕๘
รวม	๑๐๗	๙๙.๙๗	๑๐๗	๙๙.๙๘

ในจำนวนผู้นำทางการเมือง ๑๐๗ คน ที่ทำการสัมพัทธ์อย่างนั้น ปรากฏว่า ร้อยละ ๔๒.๕๗ ของผู้นำทางการเมือง เป็นเจ้าของบริษัท โรงงาน หรือกิจการต่าง ๆ ส่วนใหญ่ คือร้อยละ ๒๘.๐๓ เป็นเจ้าของกิจการ ๑-๒ แห่ง และร้อยละ ๓๕.๕ ของผู้นำทางการเมือง มีหุ้นส่วนอยู่ในบริษัท โรงงานและกิจการต่าง ๆ ส่วนใหญ่ คือร้อยละ ๑๘.๖๙ มีหุ้นส่วนอย่างน้อย ๑-๒ กิจการ

สรุปได้ว่า ผู้นำทางการเมืองมีสถานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงมาก โดยพิจารณาจากรายได้ การเป็นเจ้าของกิจการ ตลอดจนการมีหุ้นส่วนในกิจการอื่น ๆ กล่าวคือ มีรายได้สูงกว่ารายได้โดยเฉลี่ยของประชาชนทั่วไปเป็นอันมาก จากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๑๙ กล่าวว่า รายได้โดยเฉลี่ยของครัวเรือนในภาคกลางเท่ากับ ๒,๒๕๐ บาทต่อเดือน^๑ (ครัวเรือนในเขตเทศบาลมีรายได้โดยเฉลี่ยเดือนละ ๓,๕๒๗ บาท) ขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่ากับ ๑,๔๕๕ บาทต่อเดือน^๒ และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครเท่ากับ ๓,๔๔๒ บาทต่อเดือน^๓ ซึ่งเปรียบเทียบแล้ว ผู้นำทางการเมืองมีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของประชากรทั่วประเทศ (จำแนกเป็นรายภาค) สูงมาก

ในเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้นำทางการเมืองซึ่งยอมรับกันทั่วไปว่าอยู่ในระดับสูงมาก และมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ดังเช่นที่วารสารไทยแลนด์ธุรกิจได้จัดอันดับคนรวยที่สุดลดหลั่นกันไป ๓๘ อันดับ ซึ่งมีผู้นำทางการเมืองหลายคน เช่น นายบุญชู โรจนเสถียร ผู้นำทางการเมืองซึ่งเป็นผู้แทนของประชาชนในจังหวัดชลบุรี ปัจจุบันเป็นรองหัวหน้าพรรคกิจสังคม และเป็นรองนายกรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

^๑ สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๑๙ (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๐), หน้า ๑๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ อดีตประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้แทนประชาชนในจังหวัด
ฉะเชิงเทรา ปัจจุบันเป็นรองประธานกรรมการผู้จัดการธนาคารกรุงเทพ ม.ร.ว.ศิกฤทธิ
ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม พลตรีประมาธ อติเรกสาร หัวหน้าพรรคชาติไทย เป็นรองนายก
รัฐมนตรีในสมัยรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และเป็นผู้แทนประชาชนในจังหวัดสระบุรี
นายวัฒนา อัครเวม ผู้นำทางการเมืองซึ่งเป็นผู้แทนประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ
นายบุญยิ่ง นันทาภิวัฒน์ และ นายพิชัย รัตตกุล ผู้แทนประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ตลอด
จน พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ อดีตเลขาธิการพรรคชาติไทย เป็นผู้แทนของประชาชนจังหวัด
นครราชสีมา^๑

ผู้นำทางการเมืองซึ่งติดอันดับ "คนรวย" ของประเทศซึ่งเป็นเจ้าของกิจการ หรือมี
หุ้นส่วนอยู่ในบริษัท โรงงานต่าง ๆ ผู้เขียนขอนำมาประกอบข้อสมมุติฐาน ๒ ท่าน^๒ คือ
พลตรีประมาธ อติเรกสาร และ นายบุญชู โรจนเสถียร

พลตรีประมาธ อติเรกสาร (หัวหน้าพรรคชาติไทย และรองนายกรัฐมนตรีในสมัย
รัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์)

๑. บริษัทไอศวรรค์ จำกัด ประกอบกิจการโรงแรม ภัตตาคาร (กรรมการ)
๒. ธนาคารกรุงเทพจำกัด (อดีตกรรมการผู้ถือหุ้น)
๓. บริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ จำกัด (กรรมการ)
๔. บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรี จำกัด (กรรมการ)
๕. บริษัทกระจกไทยอาชาสี จำกัด (กรรมการ)
๖. บริษัทไทยเทิน จำกัด (กรรมการ)
๗. บริษัทไทยเท็กซ์ไทล์ จำกัด (กรรมการ)
๘. บริษัท ร.ส.พ. ประกันภัย จำกัด (กรรมการ)

^๑"สิบอันดับเศรษฐีกำเศรษฐกิจของไทย" ไทยรัฐ (๑๗ กรกฎาคม ๒๕๒๒) : ๑, ๑๖.

^๒เศรษฐีสยาม, "โหล่คั้งคอมปานี," ใน จากท้องนาถึงหอคอยงาช้าง, เศรษฐีสยาม,
บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๒๓๘-๒๔๕.

๙. บริษัทคาเซย์ทริสต์ จำกัด (กรรมการ)
๑๐. บริษัทราชประสงค์ จำกัด (กรรมการ)
๑๑. บริษัทที.ซี. จำกัด (กรรมการ)
๑๒. บริษัทแสดนคาร์ดกาเมนต์ จำกัด (กรรมการ)
๑๓. บริษัทเทีนโปลีเอสเตอร์ (กรรมการ)

ฯลฯ

นายบุญ โรจนเสถียร (รองหัวหน้าพรรคกิจสังคม รองนายกรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาล

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์)

๑. ธนาคารกรุงเทพจำกัด (อดีตกรรมการผู้จัดการใหญ่)
๒. บริษัทกรุงเทพธนากร จำกัด
๓. บริษัทกสิกรรม
๔. บริษัทเวิร์ลด์อินเวสเมนต์ คอปอเรชั่น
๕. บริษัทชลธนาทร
๖. กลุ่มซี เอส เอ ซึ่งมีบริษัทในเครือ คือ
 - ๖.๑ บริษัทพัฒนาเงินทุน (ประเทศไทย จำกัด)
 - ๖.๒ บริษัทเครดิตการพาณิชย์-ประเทศไทย จำกัด
 - ๖.๓ บริษัทบ้านและที่ดินไทย จำกัด
 - ๖.๔ บริษัทสยามเครดิต จำกัด
 - ๖.๕ บริษัทปทุมสยาม จำกัด
 - ๖.๖ บริษัทรามาทาวน์เวอร์ จำกัด (โรงแรมไฮแอทรามมา)
 - ๖.๗ บริษัทแอควานซ์โปรดักส์ จำกัด
 - ๖.๘ บริษัทพาณิชย์การแห่งประเทศไทย จำกัด
 - ๖.๙ บริษัททัวร์รอยแอลและในเครือ
 - ๖.๑๐ บริษัทแอควานซ์อินทีเรียซ์โปรดักส์ จำกัด
 - ๖.๑๑ บริษัท พี โอ ดี อินทีเรียเซ็นเตอร์

- ๖.๑๒ บริษัทแอ็ควานามีเดีย จำกัด
 ๖.๑๓ บริษัทอินเตอร์ไลฟ์ จำกัด
 ๖.๑๔ บริษัท ซี เอส ไอ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
 ๖.๑๕ บริษัทเชียงใหม่สยามเครดิต
 ๖.๑๖ บริษัทสวีเดนมอเตอร์
 ๖.๑๗ บริษัทซูเปอร์คาร์
 ๖.๑๘ บริษัทแปซิฟิก

จากข้อมูลดังกล่าว จะเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่า ประชาชนธรรมดาซึ่งมีความตั้งใจจริงที่จะเข้ามาทำหน้าที่ของผู้นำทางการเมืองที่ดี รักษาผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ จะไม่มีทางที่จะบรรลุเป้าหมายได้เลย เนื่องจาก ปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้เข้ามามีบทบาททางการเมืองได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทางเศรษฐกิจในระดับสูงมาก ซึ่งสามารถดูได้จากตารางที่ ๔.๗

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้นำทางการเมืองโดยส่วนรวม (โดยประมาณ)

ค่าใช้จ่าย (จำนวน-บาท)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท	๑๓	๑๒.๑๔
๕๐,๐๐๐ - ๙๙,๙๙๙ บาท	๑๗	๑๕.๘๘
๑๐๐,๐๐๐ - ๑๙๙,๙๙๙ บาท	๑๕	๑๔.๐๑
๑๕๐,๐๐๐ - ๑๙๙,๙๙๙ บาท	๑๕	๑๔.๐๑
๒๐๐,๐๐๐ - ๔๐๐,๐๐๐ บาท	๒๒	๒๐.๕๖
๕๐๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป	๒	๑.๘๖
ไม่ตอบ	๒๓	๒๑.๔๙
รวม	๑๐๗	๙๙.๙๕

จากตารางสรุปได้ว่า ผู้นำทางการเมืองส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๒๐.๕๖) เสียค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งประมาณ ๒๐๐,๐๐๐-๔๐๐,๐๐๐ บาท จากตารางดังกล่าวเป็นเครื่องยืนยันได้เป็นอย่างดีว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเป็นเกษตรกรนั้น ไม่มีโอกาสแม้แต่น้อยที่จะเข้ามารักษาผลประโยชน์ของตนเอง มีแต่ประชาชนส่วนน้อย ซึ่งเป็นนายทุน พ่อค้าเท่านั้นที่มีโอกาสจะเข้ามารักษาหรือแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง ซึ่งได้ศึกษาไปแล้วในบทที่ ๓ ว่าด้วยแรงจูงใจในการเข้าสู่การเมืองของผู้นำ และความจริงเช่นว่านี้ก็ยังคงดำรงอยู่เรื่อย ๆ ไป ครอบคลุมที่คนส่วนน้อยเหล่านี้ยังเป็นผู้กุมกลไกอำนาจรัฐอยู่

ผู้นำทางการเมืองกับอาชีพ

เป็นตัวแปรสถานะเศรษฐกิจและสังคมที่ยากกว่าการศึกษาและรายได้ เพราะไม่สามารถบอกความแตกต่างของอาชีพประเภทต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน แม้ว่าจะพยายามแบ่งแยกประเภทก็ตาม จากการศึกษาหลายครั้งพบว่า บุคคลที่มีสถานะอาชีพสูง มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า (Anderson 1956; Nie 1969 และ Hamilton 1971) เป็นต้น และ Jenson พบว่า ผู้ที่มีรายได้ประจำมีแนวโน้มที่จะกระตือรือร้นทางการเมืองมากที่สุด รองลงมาคือ นักธุรกิจ เสมียน ข่างฝีมือ และกรรมกร ตามลำดับ^๑ แต่ Putnam^๒ ให้ความคิดเห็นว่ามี ความเกี่ยวข้องโดยตรง ระหว่างภูมิหลังทางสังคมกับผู้นำทางการเมืองน้อยมาก อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นว่า บุตรชายที่มาจากครอบครัวระดับสูง ประสบความสำเร็จมากกว่าบุตรชายที่มาจากครอบครัวระดับต่ำ

ในทัศนะของ Robert E. Lane^๓ เห็นว่า อาชีพจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองอย่างยิ่ง โดยมีอิทธิพลต่อ

^๑มานะศรี ยงเจริญ, "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ ๓ และชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, อ้างถึง Milbrath, Political Participation: How and Why People Get Involved in Politics?

^๒Putnam, The Comparative Study of Political Elite, p. 30.

^๓Lane, Political Life: Why People Get Involved in Politics, p. 331.

- ๑) ทักษะและความสามารถของบุคคล
- ๒) ประชาชนที่บุคคลมีส่วนติดต่อด้วย
- ๓) ผลประโยชน์ในความรูสึกของบุคคลในระบบการตัดสินใจทางการเมือง
- ๔) บทบาททางสังคม ซึ่งอาชีพมีส่วนประกอบอยู่ด้วยของบุคคล

ในทัศนะของ Milbrath^๑ เห็นว่า บุคคลซึ่งประกอบอาชีพอยู่ในระดับต่ำกว่า
 บิดาของเขาแล้ว บุคคลนั้นจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาก เช่นเดียวกับ Lipset
 และ Bendix อ้างว่ามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ระหว่างผลสำเร็จทางการศึกษาและผลสำเร็จ
 ในอาชีพ ในสังคมอุตสาหกรรมที่มีหน่วยงานใหญ่^๒ คำกล่าวนี้เป็นจริง แม้ในสังคมจีนโบราณ
การวิจัย ศึกษาอาชีพของบิดามารดาผู้นำทางการเมือง อาชีพของผู้นำทาง
 การเมือง ทั้งนี้เพื่อศึกษาสถานภาพทางสังคมของผู้นำทางการเมือง

^๑Milbrath, Political Participation: How and Why People Get Involved in Politics?, p. 118.

^๒Seymour Lipset and Reinhard Bendix, Social Mobility in Industrial Society (Berkeley: University of California Press, 1967), p. 277. และ Bruce D. Eckland, "Academic Ability Higher Education, and Occupational Mobility," American Sociological Review 30 (October 1965): 735-746. และ Robert M. Marsh, "Values, Demand and Social Mobility," American Sociological Review 28 (August 1963): 565-575.

ตารางที่ ๔.๘ แสดงอาชีพของบิดามารดาของผู้นำทางการเมือง

อาชีพ	บิดา		มารดา	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรรม	๒๔	๒๖.๑๖	๓๑	๒๘.๙๗
อุตสาหกรรม	๒	๑.๙๖	๑	๐.๙๓
หัตถกรรม	๒	๑.๙๖	-	-
รับราชการ	๒๔	๒๖.๑๐	๑	๐.๙๓
พนักงาน	๑	๐.๙๓	-	-
ค้าขาย	๒๖	๒๘.๒๙	๓๑	๒๘.๙๗
รับจ้าง	๑	๐.๙๓	๑	๐.๙๓
อื่น ๆ	๕	๕.๖๗	๒๐	๑๘.๖๙
ไม่ตอบ	๑๓	๑๒.๑๔	๒๒	๒๐.๕๖
รวม	๑๐๗	๙๙.๙๔	๑๐๗	๙๙.๙๔

จากตารางสรุปได้ว่า บิดาของผู้นำทางการเมือง ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ ๒๖.๑๐) รองลงมาคือร้อยละ ๒๖.๑๖ มีอาชีพเกษตรกรรม และร้อยละ ๒๘.๒๙ มีอาชีพค้าขาย ส่วนมารดาของผู้นำทางการเมืองนั้น ร้อยละ ๒๘.๙๗ มีอาชีพเกษตรกรรม และร้อยละ ๒๘.๙๗ มีอาชีพค้าขาย จากข้อมูลแสดงว่าสถานะทางสังคมของบิดามารดาไม่ได้มีอิทธิพลต่อสถานะของผู้นำทางการเมือง

ตารางที่ ๔.๔ จำแนกระดับอาชีพของบิดามารดาผู้นำทางการเมือง (รับราชการ)

อาชีพ	บิดา		มารดา	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ข้าราชการระดับ ๑ (ชั้นจัตวา)	๕	๕.๖๗	๒	๑.๘๖
ข้าราชการระดับ ๒ (ชั้นตรี)	๕	๕.๖๗	-	-
ข้าราชการระดับ ๓ - ๔ (ชั้นโท)	๕	๕.๖๗	๑	๐.๙๓
ข้าราชการระดับ ๕ - ๖ (ชั้นเอก)	๕	๕.๖๗	-	-
ข้าราชการระดับ ๗ (ชั้นพิเศษ) ขึ้นไป	๒	๑.๘๖	-	-
อื่น ๆ	๗	๖.๕๔	-	-
ไม่ตอบ (อาชีพอื่น)	๗๘	๗๒.๘๘	๑๐๔	๙๗.๑๙
รวม	๑๐๗	๙๙.๙๗	๑๐๗	๙๙.๙๘

จากตารางสรุปได้ว่า ร้อยละ ๒๗.๑๐ ของบิดาผู้นำทางการเมืองมีอาชีพรับราชการ และที่เป็นข้าราชการระดับ ๑ ระดับ ๒ ระดับ ๓ - ๔ และระดับ ๕ - ๖ แต่ละระดับ มีเพียงร้อยละ ๕.๖๗ ส่วนมารดาของผู้นำทางการเมืองซึ่งรับราชการมีเพียงร้อยละ ๒.๗๔ เป็นข้าราชการระดับ ๑ จำนวนร้อยละ ๑.๘๖ ระดับ ๓ - ๔ ร้อยละ ๐.๙๓ จากข้อมูล แสดงว่าสถานภาพทางสังคมของบิดามารดาไม่ได้มีอิทธิพลต่อสถานะของผู้นำทางการเมืองแต่อย่างใด

ตารางที่ ๔.๑๐ จำแนกระดับอาชีพของบิดามารดาผู้นำทางการเมือง (ลูกจ้าง)

ระดับอาชีพลูกจ้าง	บิดา		มารดา	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กรรมการหรือกรรมการรอง ผู้จัดการใหญ่	-	-	-	-
กรรมการบริหาร	๓	๒.๘๐	-	-
ผู้จัดการหรือรองผู้จัดการ	๒	๑.๘๖	๑	๐.๙๓
ผู้จัดการหรือผู้ช่วยผู้จัดการฝ่าย	๑	๐.๙๓	๒	๑.๘๖
หัวหน้าส่วนหรือหัวหน้าฝ่าย	๑	๐.๙๓	-	-
พนักงาน	๑	๐.๙๓	๒	๑.๘๖
ไม่ตอบ (อาชีพอื่น)	๔๔	๔๒.๔๒	๑๐๒	๔๕.๓๒
รวม	๑๐๗	๔๕.๔๗	๑๐๗	๔๕.๔๗

จากตารางสรุปได้ว่า บิดาของผู้นำทางการเมือง เพียงร้อยละ ๗.๔๕ เท่านั้นที่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง และระดับก็ไม่สูงนัก เช่นเดียวกับมารดาของผู้นำทางการเมือง ร้อยละ ๔.๖๔ ที่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง ซึ่งแสดงว่าสถานะทางสังคมของบิดามารดาผู้นำทางการเมือง ไม่ได้มีอิทธิพลต่อสถานะทางการเมืองของผู้นำทางการเมือง

นอกจากอาชีพของบิดามารดาผู้นำจะเป็นตัวกำหนดสถานภาพทางสังคมของผู้นำทางการเมืองแล้ว อาชีพของผู้นำทางการเมืองก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะกำหนดสถานภาพทางสังคมของผู้นำทางการเมือง

ตารางที่ ๔.๑๑ จำแนกอาชีพของผู้นำทางการเมือง

อาชีพของผู้นำทางการเมือง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกร	๑๗	๑๑.๑๑
อุตสาหกรรม	-	-
หัตถกรรม	-	-
รับจ้าง	๑๓	๘.๔๘
พ่อค้าและนักธุรกิจ	๒๔	๑๖.๓๓
ครูหรืออาจารย์	๒๑	๑๓.๗๒
ทนายความ	๑๓	๘.๔๘
แพทย์	๔	๒.๖๑
ข้าราชการพลเรือน	๑๗	๑๑.๑๑
ข้าราชการบำนาญ	๑๐	๖.๕๓
ข้าราชการทหาร	๑๐	๖.๕๓
นักการเมือง	๒๓	๑๕.๐๓
รวม	๑๔๓	๙๙.๙๕

ผู้นำทางการเมืองส่วนใหญ่ ร้อยละ ๑๗.๖๔ ับราชการ รองลงมา (ร้อยละ ๑๖.๓๓) เป็นพ่อค้าและนักธุรกิจ และร้อยละ ๑๕.๐๓ มีอาชีพเป็นนักการเมืองมาก่อน สรุปได้ว่า ผู้นำทางการเมืองส่วนน้อยเท่านั้น (ร้อยละ ๑๑.๑๑) ที่มาจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ คือ เกษตรกร และจากอาชีพของผู้นำทางการเมือง เช่น เป็นข้าราชการ นักการเมือง พ่อค้า และนักธุรกิจ ครูหรืออาจารย์ ตลอดจนทนายความ ซึ่งเป็นอาชีพที่มีสถานภาพทางสังคมที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ผู้นำทางการเมืองจึงเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมอยู่ในระดับสูง

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงระดับอาชีพของผู้นำทางการเมือง (รับราชการ)

การรับราชการของผู้นำทางการเมือง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ข้าราชการระดับ ๑ (ชั้นจัตวา)	๘	๗.๔๗
ข้าราชการระดับ ๒ (ชั้นตรี)	๖	๕.๖๐
ข้าราชการระดับ ๓ - ๔ (ชั้นโท)	๘	๗.๔๗
ข้าราชการระดับ ๕ - ๖ (ชั้นเอก)	๙	๘.๕๑
ข้าราชการระดับ ๗ (ชั้นพิเศษ) ขึ้นไป	๙	๘.๕๑
อื่น ๆ	๒	๑.๘๖
อาชีพอื่น	๖๕	๖๐.๗๔
รวม	๑๐๗	๙๙.๙๖

จากตาราง สรุปได้ว่า ผู้นำทางการเมือง ร้อยละ ๓๙.๒๒ มีอาชีพรับราชการ โดยร้อยละ ๑๖.๘๒ ของผู้นำทางการเมืองทั้งหมดเป็นข้าราชการระดับชั้นเอกขึ้นไป และ ร้อยละ ๖๐.๗๔ ของผู้นำทางการเมืองประกอบอาชีพอื่น จากข้อมูลพิจารณาได้ว่าผู้นำทางการเมืองในส่วนที่รับราชการมีสถานภาพทางสังคมซึ่ง เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงระดับอาชีพของผู้นำทางการเมือง (ลูกจ้าง)

ระดับอาชีพลูกจ้าง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กรรมการหรือกรรมการรองผู้จัดการใหญ่	๗	๖.๕๔
กรรมการบริหาร	๕	๔.๖๗
ผู้จัดการหรือรองผู้จัดการ	๘	๗.๔๗
ผู้จัดการหรือผู้จัดการฝ่าย	๒	๑.๘๖
หัวหน้าส่วนหรือหัวหน้าหน่วย	๘	๗.๔๗
พนักงาน	๗	๖.๕๔
ไม่ตอบ (อาชีพอื่น)	๗๐	๖๕.๔๒
รวม	๑๐๗	๙๙.๙๗

จากตาราง สรุปได้ว่า ร้อยละ ๓๔.๕๕ ของผู้นำทางการเมืองทั้งหมดประกอบอาชีพ
ลูกจ้าง โดยร้อยละ ๖.๕๔ ของผู้นำทางการเมืองซึ่งอยู่ในฐานะลูกจ้างเป็นลูกจ้างระดับพนักงาน
นอกนั้นเป็นลูกจ้างระดับหัวหน้าส่วนหรือหัวหน้าหน่วยขึ้นไป จากการพิจารณาระดับของการเป็น
ลูกจ้างของผู้นำทางการเมืองแล้ว กล่าวได้ว่าอยู่ในระดับสูง และสูงมาก สิ่งนี้มีผลต่อสถาน
ภาพทางสังคมของผู้นำทางการเมืองเป็นอย่างยิ่ง

ในการศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำทางการเมืองในสมัยเลือกตั้ง
ที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๔ และ ๔ เมษายน ๒๕๑๔ นั้น ผู้เขียนได้ศึกษาจากระดับการศึกษา รายได้
ตลอดจนอาชีพ ของผู้นำทางการเมืองและบิดามารดา

ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาของผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับ
สูง คือร้อยละ ๔๗.๖๕ ของผู้นำทางการเมืองจบการศึกษาระดับอนุปริญญา ปริญญา และสูงกว่า
ปริญญา แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับระดับการศึกษาของบิดามารดาผู้นำทางการเมืองแล้วปรากฏว่า
การศึกษาของบิดา มารดาผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ คือร้อยละ ๔๗.๖๖ ของบิดา และ
ร้อยละ ๙๒.๕๒ ของมารดาผู้นำทางการเมืองสำเร็จการศึกษาระดับไม่เกินประถมศึกษา ๗ หรือ
มัธยม ๓ จากข้อมูลดังกล่าว แสดงว่าสถานะทางสังคมของบิดามารดา (ด้านการศึกษา) ไม่มี
อิทธิพลต่อสถานะทางสังคมของผู้นำทางการเมือง แต่ระดับการศึกษาของผู้นำทางการเมืองมี
อิทธิพลสำคัญต่อการเข้าสู่การเมืองของผู้นำ

ในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้ พบว่าระดับรายได้ของผู้นำทางการเมืองสูงกว่าระดับรายได้
โดยเฉลี่ยของประชากรทั่วไปในระดับสูงมาก คือร้อยละ ๖๒.๖๑ มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐
บาทขึ้นไป รวมทั้งการเป็นเจ้าของหรือมีหุ้นส่วนใน โรงงาน บริษัท และกิจการต่าง ๆ แต่
ในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้ของบิดามารดาผู้นำทางการเมือง ปรากฏว่า รายได้อยู่ในระดับไม่สูง
นัก คือร้อยละ ๑๔ ของบิดามารดาผู้นำทางการเมือง ที่มีรายได้สูงกว่าเดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท
จากข้อมูลดังกล่าว แสดงว่า สถานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดาไม่ได้มีอิทธิพลต่อสถานะทาง
เศรษฐกิจของผู้นำทางการเมือง แต่สถานะทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลสำคัญต่อการเข้าสู่การเมือง
ของผู้นำ

ในส่วนที่เกี่ยวกับอาชีพ พบว่า อาชีพส่วนใหญ่ของผู้นำทางการเมือง เป็นอาชีพที่ช่วยเสริมสร้างสถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพพ่อค้าและนักธุรกิจ อาชีพรับราชการ ทนายความ แพทย์ ครูหรืออาจารย์ หากเป็นข้าราชการมาก่อนก็เป็นข้าราชการระดับ ๔ - ๖ หรือชั้นเอก เป็นส่วนใหญ่ หรือผู้นำทางการเมืองที่เป็นลูกจ้างมาก่อนก็จะเป็นลูกจ้างระดับนักบริหาร แต่ปรากฏว่าอาชีพของบิดามารดาของผู้นำทางการเมืองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร รองลงมาคือค้าขาย และรับราชการ (ระดับไม่สูงนัก) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงว่าสถานะทางสังคมของบิดามารดา (ด้านอาชีพ) ไม่มีอิทธิพลต่อสถานภาพทางสังคมของผู้นำทางการเมือง แต่อาชีพของผู้นำทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการเข้าสู่การเมืองของผู้นำ

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีอิทธิพลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะผู้นำทางการเมือง ดังเช่นที่ Milbrath, La Palombara และนักวิชาการอีกหลาย ๆ ท่านได้เคยทำการวิจัยไว้ว่า บุคคลซึ่งมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม Socio-Economic Status อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีการศึกษาสูง จะ เป็นผู้ซึ่งทุ่มเทชีวิตจิตใจให้การเมืองมากกว่าบุคคลซึ่งมีสถานภาพอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ซึ่งอยู่ในโลกแห่งการเมืองมีความรู้ความเข้าใจว่าเขาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการอะไร ๆ ได้ดี

กล่าวโดยสรุป ระบบการเมืองแบบใหม่ไม่ว่าจะเป็นแบบประชาธิปไตย หรือเผด็จการ จะต้องมีการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปใดรูปหนึ่ง และอย่างน้อยในระดับหนึ่ง เราจะเห็นได้ว่าในสังคมที่มีการพัฒนา ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง ที่มีความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการเมืองมากกว่าในสังคมซึ่งยังเป็นแบบจารีตประเพณีล้าหลัง ไม่มีความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ในประเทศยุโรปตะวันตกและในอเมริกาเหนือซึ่งมีความเป็นสมัยใหม่และมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสูง ปรากฏว่าอัตราการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับสูงและค่อนข้างสม่ำเสมอว่าประเทศที่ล้าหลังในเอเชีย อัฟริกา หรือลาตินอเมริกา สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจแยกออกได้ดังนี้ คือ

ประการแรก เราจะเห็นได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะสูงขึ้นควบคู่ไปกับระดับของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม บุคคลที่มีการศึกษาสูง มีรายได้สูง และอยู่ในฐานะสูง

ในสังคม จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าผู้ที่มีฐานะยากจน ไม่มีการศึกษา และมีฐานะทางสังคมต่ำ ผลงานของ Almond และ Verba ในหนังสือ *Civic Culture*^๑ ได้แสดงให้เห็นว่าในห้าประเทศที่ทำการศึกษาคือ สหรัฐฯ อังกฤษ เยอรมัน อิตาลี และเม็กซิโก ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความสนใจและมีส่วนร่วมในทางการเมืองสูง ผลงานของ Inkeles ก็เช่นกัน ได้แสดงให้เห็นว่า การศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับความกระตือรือร้นทางการเมืองของคนอย่างมาก ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีส่วนยุ่งเกี่ยวในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในกิจการของชุมชนและจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง^๒

การที่บุคคลที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูง เช่นที่มีส่วนร่วมทางการเมืองสูง เพราะฐานะทางสังคมสูงทำให้เขามีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนในทางการเมืองสูง (Political efficacy) ผู้ที่มีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถสูง เท่านั้นจึงจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้ที่ไม่มีความเชื่อมั่น เช่นนั้นจะไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากนัก ผู้ที่เชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถในทางการเมืองนั้นหมายความว่า เขาเชื่อว่ามีความสามารถที่จะมีอิทธิพลในการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล หรือคิดว่ามีความสามารถพอที่จะผลักดันทางการเมืองไปในทิศทางที่เขาต้องการ หรือคิดว่าเขามีความสามารถที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองเสียเอง^๓ นอกจากนี้ผู้ที่มีฐานะดีทาง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะผู้ที่มีการศึกษามากจะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในฐานะที่ตนเองเป็นพลเมือง และความรู้สึกรับผิดชอบเช่นนี้เองทำให้เขาเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

^๑Gabriel Almond and Sydney Verba, Civic Culture (Boston: Little Brown, 1965), pp. 317-319.

^๒Alex Inkeles, "Participant Citizenship in Six Developing Countries," American Political Science Review 63 (December 1969), pp. 1120-1141.

^๓Robert A. Dahl, Modern Political Analysis (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1963), Don R. Bowen, Political Behavior of the American Public (Columbus: Charles E. Merrill, 1968), pp. 98-99.

ประการที่สอง ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมช่วยนำไปสู่การมีกลุ่มใหม่เกิดขึ้น และแต่ละกลุ่มแต่ละสมาคมมีสมาชิกมากขึ้น ในสังคมที่พัฒนาแล้วจะมีการแบ่งกลุ่มต่าง ๆ มากมาย เช่น กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มกรรมกร กลุ่มชาวนา กลุ่มอาชีพต่าง ๆ กลุ่มทางสังคม กลุ่มท้องถิ่น เป็นต้น การเมืองเป็นเรื่องของการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ สมาชิกที่สังกัดกลุ่มต่าง ๆ และร่วมในกิจกรรมของกลุ่มมักจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้ง่ายกว่าผู้ที่ เป็นสมาชิกแต่ไม่ได้ร่วมในกิจกรรมของกลุ่มหรือผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเลย ผลงานของ Almond และ Verba ใน Civic Culture ระบุว่าผู้ที่ร่วมในกิจกรรมของกลุ่มจะยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีผลมากกว่าปัจจัยทางด้านฐานะ เศรษฐกิจและสังคมด้วยซ้ำไป^๑

การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มของคนเราอาจจมาจากฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคม และจากความรู้สึกตระหนักกลุ่มหรือในชนชั้นของตน (Group or Class Consciousness) ในด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลในสหรัฐฯแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การของตนสูงกว่าผู้ที่มีฐานะต่ำกว่า ความรู้สึกตระหนักในกลุ่มหรือในชนชั้นมีผลเช่นกันที่ทำให้สมาชิกเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มมากขึ้น ในสังคมที่มีการแบ่งทางชนชั้นอย่างเคร่งครัด จะสร้างความตระหนักในชนชั้น โดยเฉพาะในชนชั้นต่ำมากและนำไปสู่การเข้าร่วมมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มของตนตลอดจน เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง และยิ่งบุคคลมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกลุ่มมากเท่าใด เป็นไปได้ที่เขาคจะเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มและเป็นผู้ที่เข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมือง

ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากจะก่อให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้นแล้วยังจะนำไปสู่ความขัดแย้งและความตึงเครียดระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ได้ เช่นการมีกลุ่มใหม่ ๆ เกิดขึ้นทำให้กลุ่มเก่า ๆ รู้สึกว่าฐานะของตนคลอนแคลน ชนชั้นที่มีอำนาจอิทธิพล และอภิสิทธิ์อยู่แล้วถูกชนชั้นต่ำกว่าคุกคาม เพื่อเพิ่มพูนโอกาสและฐานะของตนเอง การขัดแย้งและการต่อสู้ของกลุ่มชนชั้นต่าง ๆ ทำให้กลุ่มเหล่านี้จำเป็นต้องเข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมืองเพื่อที่จะเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่ง การต่อสู้กันระหว่างกลุ่มเช่นนี้ทำให้ความตระหนักในกลุ่มของคนมีมากขึ้นและทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นด้วย

^๑Almond and Verba, Civic Culture, p. 265.

ประการที่สี่ การเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ทำให้รัฐบาลมีความรับผิดชอบกว้างขวางขึ้น กลุ่มต่าง ๆ ที่ไม่เคยคิดว่านโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาลมีผลต่อตนในอดีต ก็เริ่มรู้สึกว่สิ่งที่รัฐบาลกระทำไปนั้นมีผลกระทบต่อตนมากขึ้น ดังนั้นเพื่อจะให้ได้มาในสิ่งที่ตนเองต้องการแล้วจำเป็นต้องเข้าไปผลักดันรัฐบาล หรือโน้มน้าวให้รัฐบาลเห็นสอดคล้องกับตน เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นกัน กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้จึงเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับทางการเมืองเพื่อปกป้องผลประโยชน์ที่ตนเองต้องการและเพื่อจะให้รัฐบาลดำเนินการตามที่ตนเองต้องการ

และจากการศึกษาวิจัยผู้นำทางการเมืองของไทยในสมัยเลือกตั้งที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘ และ ๔ เมษายน ๒๕๑๙ ผลปรากฏว่าผู้นำทางการเมืองของไทยเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับสูง ขณะที่สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว (บิดามารดา) อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งก็แสดงได้ว่า สถานภาพทางครอบครัวไม่ได้มีอิทธิพลต่อการเข้ามาสู่การเมืองในฐานะผู้นำแต่ประการใด